

تحلیل استنادی و روش شناختی پایان نامه های فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل

پدیدآورده (ها) : قیاسی، میترا؛ عباسی اسفجیر، علی اصغر؛ رضوی، سید علی
اصغر؛ اوصیا، فاطمه بیگم

فقه و اصول :: پژوهش های فقه و حقوق اسلامی :: تابستان 1384 - پیش شماره 3
(ISC)

از 165 تا 192

آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/380247>

دانلود شده توسط : reza beglou

تاریخ دانلود : 16/03/1396

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه **قوانین و مقررات** استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

تحلیل استنادی و روش شناختی پایان نامه‌های فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل

میترا قیاسی

مدیر گروه کتابداری و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد بابل

علی اصغر عباسی اسفنجیر

معاون پژوهشی و دانشجوی دکتری و عضو هیأت علمی گروه علوم اجتماعی - واحد بابل

سید علی اصغر رضوی

مدیر پژوهشی و عضو هیأت علمی گروه کتابداری - واحد بابل

فاطمه بیگم اوصیا

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته کتابداری

◆ چکیده

این مقاله براساس پژوهشی بر روی استنادها (Citation) مآخذ پایان نامه‌های فارغ التحصیلان رشته فقه و حقوق اسلامی موجود در کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل تهیه شده است. در این پژوهش با استفاده از روش کتابسنجی و به کمک روش توصیفی - تحلیلی مآخذ ۱۵۹ پایان نامه از کل ۳۱۸ پایان نامه موجود در کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل مورد بررسی قرار گرفتند.

پس از جمع‌آوری داده‌های اولیه، استنادها بر اساس نوع پوشش زمانی، زبانی، محل نشر، عناوین، مؤلفان و موضوع با استفاده از روشهای آماری مثل دسته‌بندی داده‌ها بر حسب توزیع فراوانی، تعیین میانگین و نمودار مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای *Excel* و *Spss* استفاده شد. نتایج به دست آمده نشان داد تعداد متوسط استناد برای هر پایان نامه ۴۸/۵ می‌باشد که بیشترین میزان استناد به کتابها (۹۸/۷۱٪) اختصاص دارد و از منابع الکترونیکی و اینترنت هیچ استفاده‌ای نشده است. اکثر پایان نامه‌ها مربوط به سال ۱۳۷۸ بودند و کمترین آنها در سال ۱۳۸۲ ارائه شده بودند. موضوع پایان نامه‌ها گرایش به موضوع فقه و اصول را نشان می‌دارد.

در مورد استنادها، زبان اکثر استنادها عربی، سال نشر استنادها اکثراً به سال شمسی بود. که در سالهای نشر شمسی بیشترین دفعه استناد مربوط به سال ۱۳۷۲ (۶/۹۸٪) بود و در مورد سال نشر قمری بیشترین دفعه استناد مربوط به سال ۱۴۱۰ مساوی با ۱۳۶۸ شمسی بود در میان سالهای نشر میلادی بیشترین استناد مربوط به سال ۱۹۹۵ مساوی با ۱۳۷۴ بود. در مورد محل نشر استنادات اکثریت با استنادات منتشر شده در ایران (۲۹/۴۹٪) می‌باشد. عنوان اثری که بیش از سایر آثار مورد استناد قرار گرفته «شراعی الاسلام فی مسائل الحرام والحلال» (۱/۷۳٪) بود و مولفی که بیش از سایر مولفان مورد استناد واقع شده بود «شیخ طوسی، محمد بن حسن» (۵/۸۲٪) می‌باشد. بررسی موضوع استنادها هم گرایش آنها را به موضوعات اسلامی و فقهی و در میان این نوع موضوعات، موضوع فقه و اصول بیشترین گرایش را نشان می‌دهد.

کلمات کلیدی: تحلیل استنادی - روش شناسی - پایان نامه.

مقدمه

بطور کلی منابع اطلاعاتی را می توان به دو دسته عمده تقسیم نمود (۱) (مرادی: ۱۳۷۲)

۱. منابع دست اول: منظور یافته ها و اطلاعاتی است که برای اولین بار توسط پژوهشگری طی انجام پژوهشی علمی و یا مواجهه با واقعه ای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، ارائه می شود. مانند اطلاعات موجود در پایان نامه ها، طرحهای پژوهشی و....

۲. منابع دست دوم: منظور منابعی است که براساس مقالات و یا پژوهشهای پژوهشگران پیشین نوشته شده اند.

در هر دو منابع یاد شده محقق، نویسنده و یا گردآورنده نیاز به ارائه اسنادی جهت به اثبات رساندن حقانیت اثر خود دارد. بطور کلی می توان ۱۵ مورد را به عنوان دلیل استفاده از اسناد در مدارک مختلف ذکر کرد: (عساره: ۱۳۷۷)

۱. تجلیل از متقدمان
۲. اعتبار بخشیدن به اثر مرتبط
۳. معرفی روش شناسی و ابزارهای علمی مورد استفاده
۴. فراهم آوردن پیشینه برای مطالعات
۵. تصحیح اثر خود
۶. نقد آثار قبلی
۷. تصحیح آثار دیگران
۸. اثبات ادعاها
۹. آگاهی دادن نسبت به آثاری که منتشر خواهد شد
۱۰. مشخص کردن مدارک اصلی و مهم یک حوزه
۱۱. تهیه داده های واقعی و دسته های حقایق فیزیکی ثابت و غیره
۱۲. معرفی انتشارات بنیادی در مورد اندیشه یا مفهوم مورد بحث
۱۳. معرفی انتشارات بنیادی و یا آثار با نام نویسنده
۱۴. رد آثار و اندیشه های دیگران (ادعاهای منفی)
۱۵. رد ادعاهای حق تقدم در آثار دیگران (تجلیل منفی)

تحلیل استنادی به عنوان بخشی از کتابسنجی که به ارتباط بین مدارک و منبع استنادکننده می‌پردازد به منظور کمک به کتابداران جهت شناخت هرچه بیشتر نیاز مراجعان و تهیه منابع اطلاعاتی مطلوبتر برای کتابخانه هایشان شکل گرفت. تحلیل استنادی سیاهه برداری از ارجاعات مقالات نشریات، پایان‌نامه‌ها و سایر منابع اطلاعاتی و محاسبه تکرار آنها در منبع مورد پژوهش است. در این روش منابعی که بیشترین ارجاع را داشته باشند مورد توجه قرار گرفته و به عنوان مطلوبترین منبع اطلاعاتی در مجموعه کتابخانه تلقی می‌شوند.

در مقاله‌ای که پیش رو دارید با توجه به مدارک ذکر شده سعی گردیده کلیه شناسه‌های کتابشناختی آثار مورد استناد در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد حوزه فقه و حقوق اسلامی مورد بررسی قرار گیرد شاید کمکی باشد به کتابداران و متخصصان فن در تهیه و بهره‌گیری از منابع هسته و اصلی این رشته.

بیان مسئله

مطالعات استنادی بروی هر نوع منبعی که صورت پذیرند در درجه اول نشان دهنده میزان استفاده از انواع مدارک در تدوین آثار موردنظر می‌باشند و همچنین عاملی مهم در تصمیم‌گیری مربوط به مجموعه سازی و اشاعه اطلاعات در کتابخانه‌ها بشمار می‌آیند. در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل استنادی، کلیه استنادات بکار گرفته شده در پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان رشته فقه و حقوق اسلامی از دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل در مقطع کارشناسی ارشد مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. به این وسیله نوع زبان، زمان نشر استنادات، محل نشر آنها و عناوین مهم که بیش از سایر عناوین کاربرد دارند و نیز مؤلفانی که بیش از سایر مؤلفان به آثارشان رجوع شده و همچنین زمینه و گرایش موضوعی پایان‌نامه‌ها مشخص می‌شود.

اهمیت پژوهش

با توجه به حجم عظیم اطلاعات تولید شده و هزینه سنگینی که تهیه آنها بر کتابخانه‌ها تحمیل می‌کند کتابداران متوجه این نکته کرده که بجای تهیه همه انواع و موضوعات مورد نیاز خوانندگان باید راهی را تهیه کنند و به این وسیله از گردآوری منابع غیرلازم هرچند که خوب باشند

پرهیزند. به این ترتیب ضمن صرفه جویی در هزینه ها بهترین و کارآمدترین مجموعه ها را برای کتابخانه ها و در نهایت مراجعه کنندگان خود فراهم آورند. تحلیل استنادی یکی از روشهایی است که کتابداران را در به ثمر رساندن هدف فوق یاری می کند. چرا که وقتی معلوم شود چه منابعی بیش از سایر منابع در تدوین آثار مختلف کاربرد دارند بدیهی است که تهیه آنها برای کتابخانه از اهمیت بیشتری برخوردار خواهد شد. اما در مورد پایان نامه ها، از آنجایی که این منابع توسط مراجعه کنندگان و استفاده کنندگان بالقوه کتابخانه تهیه شده و می شوند لذا مآخذ آنها بخوبی منعکس کننده نیاز گروهی مهم و پژوهشگر از خیل مراجعان به کتابخانه ها خواهد بود و کتابداران با بکارگیری این قبیل پژوهشها در فواصل زمانی معین قادر خواهند شد مجموعه ای مناسب در کتابخانه فراهم آورند.

اهداف پژوهش

هدف کلی:

تحلیل استنادات مآخذ پایان نامه های فارغ التحصیلان رشته فقه و حقوق اسلامی مقطع کارشناسی ارشد موجود در کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل و نیز در نهایت ارائه پیشنهاداتی برای بهبود شرایط مآخذنویسی پایان نامه ها است.

اهداف فرعی:

۱. تجزیه و تحلیل استنادات از نظر: نوع منابع، نوع زبان، پوشش زمانی، حمل نشر
۲. تعیین لیست درجه بندی شده ای از عناوین منابع و مؤلفانی که بیشترین استاد را دارند.

سوالات پژوهش

۱. عمده ترین منابع مورد استناد (از نظر نوع منبع) در حوزه فقه و حقوق اسلامی کدامند؟
۲. میانگین تعداد استنادها برای هر پایان نامه چقدر است؟
۳. توزیع استنادها از نظر زبان چگونه است؟
۴. پوشش زمانی استنادها چگونه است؟
۵. محل نشر بیشتر منابع متعلق به کدام کشور است؟

۶. وضعیت موضوعی پایان نامه‌ها چگونه است؟

۷. وضعیت موضوعی استناد پایان نامه‌ها چگونه است؟

محدودیت‌های پژوهش

ناقص بودن اطلاعات کتابشناختی مأخذ پایان نامه‌ها از جمله مشکلات عمده در گردآوری اطلاعات محسوب می‌شود که به این منظور انتهای مقاله شکل کامل مأخذنویسی برای منابع چاپی و غیر چاپی آورده شده است.

نوع پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی می‌باشد و در آن با استفاده از شیوه کتابسنجی به بررسی استنادهای پایان نامه‌های کارشناسی ارشد رشته فقه و حقوق اسلامی موجود در کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل پرداخته شده است. در این پژوهش کلیه ارجاعات و مأخذ پایان نامه‌های فوق بصورت کتابشناسی استخراج و مورد بررسی قرار گرفته‌اند. از جمله امتیازات این روش عبارتند از امکان عملی انجام آن و از سوی دیگر دور بودن از هر گونه اعمال نظرهای شخصی می‌باشد.

جامعه مورد پژوهش

جامعه آماری عبارت است از مأخذ پایان نامه‌های مقطع کارشناسی ارشد رشته فقه و حقوق اسلامی موجود در کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل. تعداد کل پایان نامه‌ها تا پایان تابستان ۱۳۸۳، ۳۱۸۰ پایان نامه بود که از این هیأت ۱۵۹ پایان نامه یعنی نیمی از پایان نامه فوق‌الذکر بصورت تصادفی یک در میان از میان کل پایان نامه‌ها انتخاب و مأخذشان مورد بررسی قرار گرفت. در مجموع مأخذ مورد بررسی ۷۷۴۸ مأخذ را شامل می‌شد. لازم به ذکر است که به دلیل کامل نبودن شکل مأخذ و ناقص بودن اطلاعات کتابشناختی، در بررسی‌های مربوط به هر بخش از اطلاعات کتابشناختی مأخذ به ناچار برحسب مورد تعدادی از مأخذ حذف شده‌اند که موارد مورد ذکر در بخش تجزیه و تحلیل هر بخش ذکر شده است.

وضعیت پایان نامه ها از نظر سال ارائه

جدول ۱. توزیع فراوانی سال ارائه پایان نامه ها

سال	فراوانی مطلق (استناد)	فراوانی نسبی (درصد)
۱۳۷۳	۱	۰/۶۳
۱۳۷۴	۱۱	۶/۹۲
۱۳۷۵	۲۳	۱۴/۴۷
۱۳۷۶	۱۷	۱۰/۶۹
۱۳۷۷	۲۳	۱۴/۴۷
۱۳۷۸	۳۴	۲۱/۳۸
۱۳۷۹	۱۸	۱۱/۳۲
۱۳۸۰	۱۹	۱۱/۴۹
۱۳۸۱	۱۰	۶/۲۹
۱۳۸۲	۳	۱/۸۹
جمع	۱۵۹	۱۰۰

چنانکه جدول شماره ۱ (بک) نشان می دهد بیشترین درصد ارائه پایان نامه ها مربوط به سال ۱۳۷۸ با ۲۱/۳۸٪ و کمترین مربوط به سال ۱۳۸۲ با ۱/۸۹٪ است (البته باید توجه داشت که پژوهش حاضر پایان نامه ها را تا پایان تابستان ۱۳۸۳ در بر می گیرد و تا این تاریخ هنوز تمامی پایان نامه های دفاع شده در سال ۸۲ به کتابخانه نرسیده بودند).

جدول ۲. مقایسه توزیع فراوانی موضوعات اسلامی و فقهی با سایر موضوعات در پایان نامه های مورد بررسی

موضوع	فراوانی مطلق (استناد)	فراوانی نسبی (درصد)
موضوعات اسلامی و فقهی	۱۵۴	۹۶/۸۶
سایر موضوعات	۵	۳/۱۴
جمع	۱۵۹	۱۰۰

همانطور که جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، ۹۶/۸۶٪ از کل پایان‌نامه‌های مورد بررسی موضوعات اسلامی و فقهی داشته‌اند و فقط ۳/۱۴٪ مربوط به سایر رشته‌ها بودند که البته با توجه به اینکه پایان‌نامه‌های مورد بررسی مربوط به رشته فقه اسلامی می‌باشند بدیهی است که این بخش از پایان‌نامه‌ها نیز موضوعات غیر اسلامی و فقهی را از دیدگاه اسلامی و فقهی مورد بررسی قرار داده‌اند.

جدول ۳. توزیع فراوانی موضوعات (تقسیم بندی موضوعات براساس رده بندی ده دهی دیوبی می‌باشد و در

مورد موضوعات اسلامی و فقهی از گسترش اسلام رده بندی دیوبی استفاده شده است.) **پایان‌نامه‌های مورد بررسی**

موضوع	فراوانی مطلق (استناد)	فراوانی نسبی (درصد)
اسلام (آثار کلی)	۱	۰/۱۶۳
اخلاق اسلامی	۱۶	۱۰/۰۶
پزشکی	۱	۰/۱۶۳
تاریخ اسلام	۱	۰/۱۶۳
تصوف و عرفان	۱	۰/۱۶۳
حدیث	۱	۰/۱۶۳
سرگذشتهامه	۶	۳/۷۷
علوم اجتماعی	۲	۱/۲۶
فقه و اصول	۱۱۷	۷۳/۵۸
فلسفه و روانشناسی	۲	۱/۲۶
فرآن	۵	۳/۱۵
کلام (عقاید)	۶	۳/۷۷
جمع	۱۵۹	۱۰۰

همانطور که در جدول دیده می‌شود موضوع فقه و اصول با ۷۳/۵۸٪ بیشترین و موضوعات اسلام (آثار کلی)، پزشکی (لازم به ذکر است که عنوان پایان‌نامه مربوط به این موضوع "اهداء عضوی از بدن به دیگری از

نظر " بوده است که به نوعی می توان آنرا جزء موضوعات فقهی محسوب نمود) ، تاریخ اسلام، تصوف و عرفان و حدیث همگی با ۶۳٪ / ۰/۱ کمترین درصد موضوعات را به خود اختصاص داده اند. موضوع های اخلاق اسلامی با ۱۰/۰۶٪ ، کلام (عقاید) و سرگذشتهامه با ۲/۷۷٪ ، قرآن با ۳/۱۵٪ به ترتیب در مراتب بعدی اولویت قرار دارند.

مشخصات کلی اسنادها

همانطور که قبلاً هم ذکر شده است، تعداد ۱۵۹ پایان نامه از ۳۱۸ پایان نامه رسیده به کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی تا پایان تابستان ۱۳۸۳ در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند. تعداد کل اسنادهای مورد استفاده در فهرست منابع و مآخذ پایان نامه های مورد بررسی ۷۷۴۸ استناد بود. بر این اساس بطور متوسط هر پایان نامه ۴۸ / ۵ استناد را شامل می شد.

از ۷۷۴۸ استناد، ۱۳۴ استناد فاقد نام مولف بودند، در ۳۶ استناد عنوان اثر ذکر نشده بود و ۵۰۴۱ استناد سال نشر اثر را ذکر نکرده بودند. لذا در بررسی های مربوط به موارد ذکر شده درصدها نسبت به اسنادهای کامل که دارای خصوصیت مورد نظر باشند سنجیده شده اند.

عمده ترین منابع مورد استناد از نظر نوع منبع (کتاب، نشریه .....) کدامند؟

جدول ۴. توزیع فراوانی نوع اسنادهای پایان نامه های مورد بررسی

نوع منبع اطلاعاتی مورد استناد	فراوانی مطلق (استناد)	فراوانی نسبی (درصد)
کتاب	۷۶۴۸	۹۸/۷۱
مجله	۸۴	۱/۰۸
روزنامه	۱۰	۰/۱۳
گزارش	۰	۰
طرح تحقیق	۰	۰
بانک اطلاعاتی	۰	۰
منابع اینترنت	۰	۰
سایر	۶	۰/۰۸
جمع	۷۷۴۸	۱۰۰

همانطور که جدول شماره ۴ نشان می‌دهد از نظر نوع منبع اطلاعاتی بیشترین دفعه استناد مربوط به کتابها با ۸۷/۱٪ و کمترین مربوط به سایر منابع (جزوات درسی و .....) با ۸٪ است. مجلات با ۱۰/۸٪ و روزنامه‌ها با ۱۳/۰٪ در مراتب و درجات بعدی قرار گرفته‌اند از منابع الکترونیکی و اینترنتی هیچ استفاده نشده است.

وضعیت تاریخ نشر استنادها

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش مبنی بر وضعیت تاریخ نشر استنادها، اطلاعات زیر حاصل شد، قابل ذکر است که چون تاریخ نشر استنادها از سه نوع شمسی، قمری و میلادی بود لذا یکبار به تفکیک نوع تاریخ و یکبار هم بصورت مقایسه‌ای نسبت به نوع تاریخهای مورد نظر تهیه شدند. نکته دیگر اینکه، قمری بودن تاریخ منابع ملاک عربی بودن آنها نیست، همانطور که داشتن سال میلادی ملاک لاتین بودن منابع نمی‌باشد.

بررسی هادر مورد منابع منتشره در سالهای شمسی نشان داد که سال نشر قدیمی ترین سند، سال ۱۲۸۵ شمسی (یک مورد استناد) و جدیدترین سال ۱۳۸۲ شمسی (دو مورد استناد) است. در مورد استناداتی که سال نشر آنها به سال قمری است، براساس پژوهش به عمل آمده از ۲۷۰۷ استناد دارای سال نشر، ۱۰۹۹ استناد دارای سال نشر قمری می‌باشند که قدیمی ترین سال نشر قمری، سال ۱۱۴ قمری و جدیدترین سال نشر ۱۴۲۳ قمری می‌باشد. همچنین پژوهش نشان داد که از ۲۷۰۷ استناد دارای سال نشر ۱۰۳ استناد دارای سال نشر میلادی هستند و قدیمی ترین سال نشر متعلق به سال میلادی ۱۸۵۳ است و جدیدترین به سال میلادی ۱۹۹۵ تعلق دارد.

جدول ۵. مقایسه توزیع فراوانی سالهای نشر شمسی، قمری و میلادی استنادات پایان نامه‌ها

سال شمسی		سال قمری		سال میلادی		بدون سال نشر		جمع	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۵۰۵	۱۹/۴۲	۱۰۹۹	۱۴/۱۹	۱۰۳	۱/۳۳	۵۰۴۱	۶۵/۰۶	۷۷۴۸	۱۰۰

همانطور که جدول نشان می‌دهد بیشترین استنادات مربوط به سالهای شمسی با ۱۹/۲۲٪ و کمترین از آن سالهای میلادی ۱/۳۳٪ است. همچنین ۶۵/۰۶٪ از پایان نامه‌ها فاقد سال نشر بوده‌اند.

وضعیت نوع زبان استنادات پایان نامه ها

همانطور که دیده می شود در این جدول اطلاعات مربوط به نوع زبان استنادها ارائه شده است.

جدول ۶. توزیع فراوانی استنادها بر حسب زبان آنها

زبان فارسی		زبان عربی		زبان فارسی-عربی		زبان عربی - انگلیسی		زبان های نامشخص		جمع	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۸۷۹	۲۴/۲۵	۵۷۵۷	۷۴/۳۰	۷۵	۰/۹۷	۱	۰/۰۱	۳۶	۰/۴۷	۷۷۴۸	۱۰۰

چنانکه در جدول ۶ دیده می شود، استفاده از استنادهای به زبان عربی ۵۷۵۷ (۳۰ / ۷۴٪) بیش از سایر زبانها بوده است و کمترین توزیع فراوانی مربوط به زبان عربی - انگلیسی با ۱ دفعه استناد (۱ / ۰٪) می باشد. آنچه که در جدول به عنوان زبان نامشخص آمده مربوط به آن دسته از استنادات است که در آنها عنوان استناد ذکر نشده بود. لذا تشخیص زبان سند ممکن نشد.

وضعیت محل نشر استنادها

اطلاعات گردآوری شده در مورد محل نشر استنادات نشان داد که تعداد ۴۴۴۵ استناد فاقد محل نشر بودند که این خود ۵۷/۳۷٪ کل استنادات را به خود اختصاص داده است. در بین کشورهای مختلفی که استنادها در آنها منتشر شده اند، ایران با ۴۹ / ۲۹٪ بیشترین و فرانسه و اندونزی هر کدام با یکبار استناد (۱٪) کمترین درصدها را برخوردار اختصاص داده اند.

بررسی وضعیت عناوین آثار مورد استناد

در این بررسی از ۷۷۴۸ مورد استناد، ۳۶ استناد فاقد عنوان بودند و ۱۰۰ استناد هم مربوط به آثار غیر کتابی بود که در نهایت ۷۶۱۲ استناد دارای عناوین کامل بودند و نتایج حاصله در این بخش مربوط به این گروه از استنادات می باشد.

۶۵ / ۳۷٪ از عناوین مورد استناد بین ۱ تا ۹ دفعه مورد استناد قرار گرفته اند که در واقع بیشترین درصد را بخود اختصاص داده اند. اما در بین عناوین استناداتی که بیش از ۱۰ بار مورد استفاده بوده اند، بیشترین دفعه استناد مربوط به کتاب "شرایع الاسلام فی مسائل الحلال والحرام"

با ۱۳۲ دفعه استناد بود (۱ / ۷۳٪). کتاب های "قرآن کریم" با ۱۲۲ دفعه استناد و "روضه البیہ فی شرح المعۃ الدمشقیہ" با ۱۲۰ دفعه استناد به ترتیب در مراتب دوم و سوم قرار دارند.

۸. بررسی وضعیت مؤلفین آثار مورد استناد در پایان نامه ها

مؤلفینی که بین ۱ تا ۹ بار مورد استناد قرار گرفته اند، بیشترین تعداد یعنی ۳ / ۲۴٪ کل استنادات را به خود اختصاص داده اند. اما در بین مؤلفینی که بیش از ۱۰ دفعه آثارشان مورد استناد قرار گرفته است، "طوسی، محمدبن حسن" ملقب به شیخ طوسی با ۴۲۳ دفعه استناد یعنی ۸۲ / ۵٪ بیش از سایرین مورد استناد قرار گرفته و پس از وی به ترتیب "علامه حلی، حسن بن یوسف" و "شهید ثانی، زین الدین بن علی" در مراتب دوم و سوم قرار می گیرند.

۹. بررسی وضعیت گرایش موضوعی استنادات پایان نامه ها

به منظور بررسی کیفی استنادات پایان نامه های مورد بررسی، سه جدول موضوعی تهیه شد. موضوعات مندرج در این جداول بر اساس موضوعات رده بندی دهمی دیویی و گسترش رده بندی دیویی: اسلام می باشند. از این نظامها برای تنظیم موضوعی منابع در کتابخانه ها براساس اعدادی خاص استفاده می شود.

جدول ۷. مقایسه توزیع فراوانی موضوعات اسلامی و فقهی و سایر موضوعات

استنادات پایان نامه ها

فراوانی مطلق (استناد)	فراوانی نسبی (درصد)	نوع موضوع
۶۲۷۱	۸۳/۲۸	موضوعات اسلامی و فقهی
۱۳۴۱	۱۷/۶۲	سایر موضوعات
۷۶۱۲	۱۰۰	جمع

همانطور که جدول ۷ نشان می دهد موضوعات اسلامی و فقهی ۸۳/۲۸٪ کل موضوعات پایان نامه ها را به خود اختصاص داده اند و در مقابل سایر موضوعات ۱۷/۶۲٪ را در بر می گیرند.

جدول ۸. توزیع فراوانی موضوع استنادهای ۴ پایان نامه ها

موضوع	فراوانی مطلق (استناد)	فراوانی نسبی (درصد)
انسان شناسی	۱	۰/۰۱
جامعه شناسی	۱	۰/۰۱
جوانان	۱	۰/۰۱
جغرافیا	۳	۰/۰۴
علوم اسلامی	۳	۰/۰۴
آموزش و پرورش	۴	۰/۰۵
زندان و زندانیان (فقه)	۶	۰/۰۸
تصوف و عرفان	۸	۰/۱۱
دین	۸	۰/۱۱
علوم کاربردی	۸	۰/۱۱
فرق و مذاهب اسلامی	۱۳	۰/۱۷
ادبیات	۱۷	۰/۲۲
زبان	۲۴	۰/۳۲
آداب و رسوم مسلمانان	۴۲	۰/۵۵
اخلاق اسلامی	۴۶	۰/۶۰
فلسفه و روانشناسی	۴۸	۰/۶۳
تاریخ اسلام	۵۲	۰/۶۸
تاریخ	۶۸	۰/۸۹
کلیات	۹۸	۱/۲۹
اسلام	۱۰۱	۱/۳۳
کلام (عقاید)	۱۸۵	۲/۴۳
سرگذشتهامه	۳۳۸	۴/۴۴
علوم اجتماعی	۵۵۷	۷/۳۲
واژه نامه	۵۹۴	۷/۸۰
قرآن	۷۷۶	۱۰/۲
حدیث	۷۹۴	۱۰/۴۳
فقه و اصول	۳۸۱۶	۵۰/۱۳
جمع	۷۶۱۲	۱۰۰

چنانکه در جدول ۸ دیده می‌شود، آثاری با موضوعات انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی جوانان هر کدام با یک بار استناد (۱/۰٪) کمترین و آثاری با موضوع فقه و اصول با ۳۸۱۶ معادل ۱۳/۵۰٪ بیشترین دفعه استناد را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۹. توزیع فراوانی موضوع‌های اسلامی و فقهی استنادات پایان‌نامه‌ها

موضوعات	فراوانی مطلق (استناد)	فراوانی نسبی (درصد)
علوم اسلامی	۳	۰/۰۵
زندان و زندانیان (فقه)	۶	۰/۱
تصوف و عرفان	۸	۰/۱۳
فروق و مذاهب اسلامی	۱۳	۰/۲۱
آداب و رسوم مسلمانان	۴۲	۰/۶۷
اخلاق اسلامی	۴۶	۰/۷۳
اسلام - تاریخ	۵۲	۰/۸۳
واژه‌نامه‌های اسلامی و قرآنی	۹۱	۱/۴۵
اسلام	۱۰۱	۱/۶۱
کلام (عقاید)	۱۸۵	۲/۹۵
سرگذشتنامه	۳۳۸	۵/۳۹
قرآن	۷۷۶	۱۲/۳۷
حدیث	۷۹۴	۱۲/۶۶
فقه و اصول	۳۸۱۶	۶۰/۸۵
جمع	۶۲۷۱	۱۰۰

جدول شماره ۹ نشان می‌دهد که در میان موضوعات اسلامی با مجموع کل ۶۲۷۱ استناد، آثاری با موضوع علوم اسلامی با ۳ مورد استناد (۰/۵٪) کمترین دفعه استناد و آثاری با موضوع فقه و اصول ۳۸۱۶ (۶۰/۸۵٪) بیشترین دفعه استناد را بخود اختصاص داده‌اند. موضوعات حدیث ۷۹۴ دفعه (۱۲/۶۶٪) و قرآن ۷۷۶ دفعه (۱۲/۳۷٪) به ترتیب در مراتب بعدی قرار گرفته‌اند.

جدول ۱۰. توزیع فراوانی موضوعات غیر اسلامی و فقهی استنادات

موضوعات	فراوانی مطلق (استناد)	فراوانی نسبی (درصد)
انسان شناسی	۱	۰/۰۷
جامعه شناسی	۱	۰/۰۷
جوانان	۱	۰/۰۷
جغرافیا	۳	۰/۲۲
آموزش و پرورش	۴	۰/۳
دین	۸	۰/۶
علوم کاربردی	۸	۰/۶
ادبیات	۱۷	۱/۲۷
زبان	۲۴	۱/۷۹
فلسفه و روانشناسی	۴۸	۳/۵۸
تاریخ (اثار کلی)	۶۸	۵/۰۷
کلیات	۹۸	۷/۳۱
واژه نامه غیر اسلامی و قرآنی	۵۰۳	۳۷/۵۱
علوم اجتماعی	۵۵۷	۴۱/۵۴
جمع	۱۳۴۱	۱۰۰

همانطور که جدول ۱۰ نشان می دهد در میان آثاری با موضوعات غیر اسلامی و فقهی با مجموع کل ۱۳۴۱ استناد، آثار با موضوعات انسان شناسی، جامعه شناسی و جوانان هر کدام با یکبار استناد (۰/۰۷٪) کمترین و آثار با موضوع علوم اجتماعی با ۵۵۷ دفعه استناد (۴۱/۵۴٪) استناد بیشترین مورد استفاده را در پایان نامه ها داشته اند.

وضعیت استناد به نشریات

پژوهش نشان می دهد اکثر نشریات فقط یکبار (۶/۱٪) مورد استناد بوده اند و مجله "کانون وکلای دادگستری" با ۲۴ (۲۵/۵۳٪) بیشترین استناد را بخود اختصاص داده است.

نتیجه گیری

این پژوهش بر روی پایان نامه های موجود در کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی انجام شده است. پایان نامه های مورد نظر مربوط به رشته فقه و حقوق اسلامی در مقطع کارشناسی ارشد بودند. نتایج پژوهش موارد زیر را معلوم نمود:

۱. تعداد متوسط استنادها برای هر پایان نامه ۴۸ / ۵ استناد است.
۲. بیشتر پایان نامه ها (۳۸ / ۲۱٪) در سال ۱۳۷۸ ارائه شده اند.
۳. موضوع اصلی و کلیدی در اکثر پایان نامه ها (۹۶ / ۸۶٪) موضوعات اسلامی و فقهی است که البته با توجه به گرایش تحصیلی مربوط به پایان نامه ها یعنی فقه و حقوق اسلامی شاید این امر بدیهی بنظر رسد اما نکته مهم این است که ۱۴ / ۳٪ پایان نامه ها سایر موضوعات را در بر می گیرند البته با گرایشات فقهی که در این بین موضوعاتی مثل علوم اجتماعی و روان شناسی هم حضور دارند. لذا می توان نتیجه گرفت که این موضوعات بیش از سایر موضوعات با علوم اسلامی و فقهی در ارتباط هستند و کتابخانه لازم است علاوه بر تهیه منابع مربوط به علوم اسلامی و فقهی، منابع علوم اجتماعی و روان شناسی را نیز در مجموعه سازی خود لحاظ نماید.
- از میان موضوعات اسلامی و فقهی، موضوعات اخلاق اسلامی، کلام (عقاید)، سرگذشتنامه و قرآن در مدارج بعدی اهمیت قرار دارند و این امر نیز لزوم مجموعه سازی کتابخانه براساس این موضوعات را می طلبد.
۴. از نظر نوع منابع مورد استناد، ضمن اینکه فقط به سه شکل منبع یعنی کتاب، مجله، روزنامه بیشتر استناد شده است، شکل کتابی بیش از سایر اشکال و انواع منابع مورد استفاده قرار گرفته و درصدی معادل ۹۸ / ۷۱٪ را بخود اختصاص داده است و استفاده از منابع الکترونیکی و اینترنت صفر می باشد که این خود نکته ای حائز اهمیت است.
۵. از نظر تاریخ نشر از منابعی با سه نوع تاریخ نشر مختلف یعنی شمسی، قمری و میلادی استفاده شده است و در میان سالهای نشر شمسی، آثاری که در سال ۱۳۷۲ منتشر شده اند بیشترین درصد استناد را بخود اختصاص داده اند (۹۸ / ۶٪). در مورد سالهای نشر قمری، بیشترین استنادهای مورد استفاده در پایان نامه ها مربوط به سال ۱۴۱۰ قمری می باشند که معادل سال ۱۳۶۸

یا ۱۳۶۷ شمسی است (۸/۷۴٪). در مورد استناداتی که سال نشر آنها به میلادی بوده، اکثریت متعلق به سال میلادی ۱۹۸۱ برابر با ۱۳۶۰ شمسی هستند (۵/۸۳٪).

جدول ۵ نیز که، جدولی مقایسه ای در رابطه با شکل‌های مختلف سال‌های نشر است نشان می‌دهد که اکثر استادات دارای سال نشر شمسی هستند. نکته قابل توجه در این جدول میزان استادات بدون سال نشر است که ۶ / ۰ / ۶۵٪ کل استادات را به خود اختصاص داده و این امر شاید نتیجه گیری‌های حاصله را دچار خدشه نماید. متأسفانه همانطور که در بخش مشکلات پژوهش ذکر شد، عدم توجه به ثبت دقیق اطلاعات کتابشناختی، یافته‌های پژوهش را با مشکل مواجه کرده است.

۶. از نظر نوع زبان استادات پایان نامه‌ها، جدول شماره ۶ نشان داد که اکثر دانشجویان از منابعی با زبان عربی برای تهیه پایان نامه خود استفاده کرده‌اند (۷۴/۳۰٪).

۷. محل نشر استاداها اکثراً "کشور ایران بوده (۲۹ / ۴۹٪) و پس از آن کشورها لبنان و مصر در مراتب دوم و سوم قرار گرفته‌اند. ۳۷ / ۵۷٪ از استادات فاقد محل نشر مشخص بودند که این امر نیز به دلیل عدم ثبت صحیح اطلاعات کتابشناختی استادات است.

۸. اینکه کدام یک از عناوین بیش از سایر آثار مورد استناد و استفاده در پایان نامه‌ها می‌باشد همواره برای بخش مجموعه سازی کتابخانه‌ها دارای اهمیت بوده است و در این رابطه نتایج حاصله نشان می‌دهد که بیشترین درصد عناوین یعنی ۳۷ / ۶۵٪ تا ۹۱ دفعه مورد استناد واقع شده‌اند و در میان آثار با بیش از ۱۰ مرتبه استناد، کتاب "شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام" با ۱۳۲ دفعه استناد گوی سبقت را از سایر منابع ربوده و پس از آن کتابهای قرآن کریم، روضةالبهیه فی شرح المعه‌ة‌الدمشقیه بترتیب در مراتب دوم و سوم قرار گرفته‌اند.

۹. در رابطه با مؤلفان، "طوسی، محمد بن حسن" ملقب به شیخ طوسی دارای بیشترین درصد استناد (۵ / ۸۲٪) در میان مؤلفانی که بیش از ۱۰ دفعه مورد استناد بوده‌اند را بخود اختصاص داده است. نتیجه اینکه کتابخانه می‌باید در تهیه آثار متعلق به این مؤلف توجه بیشتری مبذول دارد. پس از ایشان علامه حلی، حسن بن یوسف؛ محقق حلی، جعفر بن حسن بترتیب با ۳۵۱ و ۲۵۸ دفعه استناد در مراتب دوم و سوم اهمیت قرار دارند. در این اینجا مؤلفانی با ۱ تا ۹ دفعه استناد بیشترین درصد یعنی ۲۴/۳٪ را به خود اختصاص داده‌اند.

۱۰. جداول شماره ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰ جداولی هستند که به بررسی وضعیت موضوعی استنادها پرداخته‌اند. در جدول ۷ که مربوط به مقایسه توزیع فراوانی موضوعات اسلامی و فقهی با سایر موضوعات استنادات پایان‌نامه‌ها همچون جدول شماره ۲ که مربوط به موضوعات پایان‌نامه‌ها است، آثار با موضوعات اسلامی و فقهی بیشتر از سایر موضوعات مورد استناد بوده‌اند اما باید توجه کرد که ۶۲ / ۱۷٪ برای سایر موضوعات درصد قابل توجهی است که لازم است کتابخانه به منظور بهینه‌سازی مجموعه خود بدان توجه نماید.

از مندرجات جدول ۸ نتیجه می‌گیریم که اگرچه پایان‌نامه‌ها برای رشته‌های فقه و حقوق اسلامی تهیه شده‌اند و بدیهی است که درصد استناد به منابع با موضوع فقه و اصول (۵۰/۱۳٪) بیش از سایر موضوعات باشد اما موضوعاتی مثل حدیث، قرآن، واژه‌نامه‌ها، علوم اجتماعی، سرگذشت‌نامه‌ها و کلام (عقاید) نیز درصدهای قابل توجهی را به خود اختصاص داده‌اند که این امر نشان دهنده مرتبط بودن منابعی با این موضوعات با رشته فقه و حقوق اسلامی است. که این امر نیز از نکات قابل توجه برای مجموعه‌سازی منابع، گروه فقه محسوب می‌شود.

به منظور روشن شدن مراتب و نتایج فوق‌جداول ۹ و ۱۰ نیز که به ترتیب مربوط به موضوعات اسلامی-فقهی و سایر موضوعات هستند تهیه شده است. جدول ۱۰ بخوبی نشان می‌دهد که از میان استنادات با موضوعات غیر اسلامی و فقهی، موضوع علوم اجتماعی از درصد بالایی (۴۱/۵۴٪) برخوردار است.

بحث

با توجه به نتایج حاصله و بررسی‌های انجام گرفته، بخوبی مشخص شد که متأسفانه مؤلفان پایان‌نامه‌ها کمتر به ضبط و ثبت دقیق و صحیح اطلاعات کتابشناختی توجه نشان داده‌اند. معهذا تمامی پایان‌نامه‌ها دارای مأخذ و مستندات بودند که در تدوین اثر به آنها رجوع شده بود. یکی دیگر از مسائل قابل توجه میزان بهره‌گیری عزیزان دانشجو از منابع چاپی بخصوص کتاب (۹۸/۷۱٪) و عدم استفاده از منابع جدید الکترونیکی و اینترنتی (۰) است. در صورتی که امروزه یکی از منابع اصلی و مهم در امر پژوهش در حوزه‌های مختلف علمی، این گروه از منابع و ابزارها هستند. در

انتهای این مقاله گروهی از سایتهای علمی مربوط به علوم اسلامی و فقهی معرفی می شود که امیدواریم مورد استفاده قرار گیرند.

مسئله دیگر تاریخ نشر منبع است که اگر به نتایج دقت کنیم چه در مورد تاریخهای میلادی و چه در مورد قمری و شمسی، بیشتر از منابع مربوط به دهه ۶۰ و اوائل ۷۰ شمسی استفاده شده است (سالهای قمری و میلادی به شمسی معادل سازی شود). و این در حالی است که ما در دهه های اخیر رشد روز افزونی را در نشر کتابهای فقهی و اسلامی داشته ایم که می توانند منجر به استفاده از منابع جدیدتر شود. البته این مهم را که کتابهای حوزه علوم اسلامی و فقهی هرچه قدیمی تر و به اصل کتاب نزدیک تر باشند دارای اهمیت بیشتری هستند را نباید از نظر دور داشت اما این مطلب را نیز باید بخاطر داشت که کتابهای جدید و یا تجدید چاپ شده این حوزه نیز به لحاظ کیفی و محتوایی در سطح خوب و حتی عالی هستند و باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند.

اینکه محل نشر اکثر استنادات ایران بوده نوید بخش این مهم است که خوشبختانه محققین این حوزه علمی در ایران از ظرفیتهای بالای علمی برخوردارند و از طرفی ناشران ایرانی نیز در این زمینه فعالیت خوب و کافی داشته اند و به این ترتیب پژوهشگران جوان ایرانی (در اینجا دانشجویان عزیز) به منظور فعالیتهای پژوهشی خود کمتر نیاز به بهره بندی از چاپهای خارجی کتابها داشته اند. و این امر جای بی مباهات دارد.

در رابطه با موضوعات مورد استفاده دانشجویان در تدوین پایان نامه ها می بینیم که براساس جداول ۲ و ۷ و ۸ کاملاً بین موضوع پایان نامه ها و مأخذ (بعنوان استاد) ارتباط وجود دارد و هر دو مورد گرایش به علوم اسلامی و از بین علوم اسلامی گرایش به فقه و اصول مشهود است. با توجه به اینکه پایان نامه ها مربوط به رشته تحصیلی فقه و حقوق اسلامی هستند شاید این امر بدیهی به نظر برسد اما آنچه در این جداول حائز اهمیت است وجود موضوعاتی است که شاید به نظر ارتباطی با این رشته تحصیلی نداشته باشند و در حوزه علمی دیگری قرار می گیرند مثل علوم کاربردی. اما این تحقیق بخوبی نشان داده که این حوزه و رشته تحصیلی با بسیاری دیگر از علوم دارای ارتباط است و فی الواقع حوزه فقه فقط به مسائل اسلامی محدود نمی شود بلکه بنوعی با سایر علوم در ارتباط است. از جمله این موضوعات می توان به اخلاق اسلامی، سرگذشت نامه ها، علوم اجتماعی، روان شناسی، علوم کاربردی، علم حدیث، ..... اشاره نمود.

معرفی سایتهای اینترنتی علوم اسلامی و فقهی و حقوقی

الف: سایتهای اسلامی و فقهی

۱. دفتر آیت الله العظمی خامنه ای <http://www.wilayah.org>
۲. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی <http://www.imamkhomeini.org>
۳. مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی <http://www.noorsoft.org>
۴. پایگاه حوزه علمیه قم <http://www.hawzah.net>
۵. پایگاه امام علی <http://www.imamalinet.net>
۶. مؤسسه دایرةالمعارف فقه اسلامی <http://www.islamicfegh.org>
۷. شبکه بلاغ <http://www.balagh.org>
۸. جامعه الزهرا (ع) <http://www.jalzahra.org>
۹. پایگاه حافظان قرآن <http://www.hafezan.org>
۱۰. مرکز بین المللی اهل بیت (ع) <http://www.alshia.com>
۱۱. دانشگاه جهانی اهل بیت (ع) <http://www.ahtubaitonline.com>
۱۲. مرکز اسلامی انگلیس <http://www.icel.org>
۱۳. آکادمی اسلامی آلمان <http://www.islamischeakademie.de>
۱۴. جستجوگر پایگاههای شیعه <http://www.shiasearch.net>
۱۵. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلام <http://www.taghrib.org>
۱۶. مؤسسه جهانی الزهرا <http://www.azzahra.com>
۱۷. فصلنامه به بشارت <http://www.besharat.de>
۱۸. بنیاد بعثت <http://www.bonyadbethat.iran.li>
۱۹. سایت غدیر <http://www.ghadeer.org>
۲۰. حج <http://www.hadj.ir>
۲۱. شبکه اطلاع رسانی امام مهدی <http://www.imammahdi.net>
۲۲. پایگاه اطلاع رسانی سراسری اسلام <http://www.islamicdatabank.com>
۲۳. پژوهشهای اسلامی <http://www.islamicresearch.org>

24. <http://www.jameatulquran.com>
25. <http://www.shareh.com>

۲۴. جامعه القرآن کریم
۲۵. شبکه شارح

ب: سایتهای حقوقی

۱. سرویس اطلاعات حقوقی هم‌زمان بر اساس منابع و امکانات اینترنت <http://www.uslaw.com>
۲. منبع حقوق تحقیقی برای وکلاء و دانشجویان <http://www.westlaw.com>
۳. یک منبع حقوقی عمومی <http://www.internetlawyer.com>
۴. فهرست قابل جستجوی منابع حقوقی <http://www.legal-pad.com>
۵. بانک اطلاعات حقوقی مجانی <http://www.currentlegal.com>
۶. فهرست سایتهای حقوقی اینترنتی <http://www.alllaw.com>
۷. اخبار و مسائل حقوقی <http://www.amcity.com>
۸. ویژه مسائل آزادی بیان و توسعه و تحولات حقوقی <http://www.w.trib.com/FACT>
۹. ارتباط با گروههای مباحث حقوقی در www.enrlaw.edu/lawnen/lawnet.html
۱۰. فهرست منابع مجانی حقوقی در اینترنت <http://www.lawsources.com>
۱۱. نسخه آن لاین مجله هفتگی حقوق <http://www.ljextra.com>
۱۲. سایتهای رسمی قوه قضائیه ایران <http://www.judiciary.ir>
۱۳. سایت مرکز تحقیقات حقوقی ایران <http://www.lrc.ir>
۱۴. سایت کانون وکلای ایران <http://www.iranbar.com>

شیوه مأخذ نویسی منابع چاپی (حری: ۱۳۷۸)

۱. کتاب

۱-۱. با یک نویسنده

نمره، بدالله (۱۳۶۴)، آواشناسی زبان فارسی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی (چنانچه اثر فاقد تاریخ بود از عبارت [بی تا]، اگر فاقد نام محل نشر بود [بی جا] و اگر فاقد ناشر بود [بی نا] استفاده می‌شود).

۱-۲. با دو نویسنده

تقوی، حسن، فیروزنیا، احمد (۱۳۶۵). ریاضیات تجریمی، تهران: فردوسی.

۱-۳. با سه نویسنده

قارونی، منوچهر، خوش زبان، جواد، و محمدی اردهالی، زهرا (۱۳۶۵). بیماریهای ایسکمیک قلب. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

۱- ۴. با بیش از سه نویسنده

فرمودی، ابوالحسن، و دیگران (۱۳۶۵). بیماریهای نقص ایمنی: تشخیص و درمان. تهران: علمی.

۱- ۵. بدون نویسنده

اطلس تشریح بدن انسان (۱۳۶۵). تهران: شرکت جغرافیایی و کارتوگرافی ایران.

۱- ۶. کشف نام نویسنده از منبعی دیگر

[سلطانی شیرازی، شیفته] (۱۳۶۰). خودآموزی کتابداری، یا چگونه یک کتابخانه کوچک بازیم. تهران: مرکز خدمات کتابداری.

۱- ۷. اثری با نام مستعار پدیدآورنده

اخوان ثالث، مهدی [م. امید] (۱۳۴۸). آخر شاهنامه، مجموعه شعر. تهران مروارید.

۱- ۸. سازمان به منزله مؤلف

شرکت سهامی داروپخش (۱۳۶۴). دارونامه [تهران] (در صورتی که هر یک از اجزاء اطلاعات کتابشناختی را از مطبوعه بجز کتاب اصلی بیابا کردید اثر را در علامت قلاب [ ] قرار می‌دهید).

۱- ۹. ناظر یا ویرایشگر به منزله مؤلف

پورجوادی، نصرالله، ویرایشگر (۱۳۶۵). درباره ویرایش. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

۱- ۱۰. ترجمه یک اثر

ویل، یوجین (۱۳۶۵). فن سناریونویسی. ترجمه پرویز دوانی. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

۱- ۱۱. اثری از یک مؤلف در مجموعه‌ای از همان مؤلف

معین، محمد (۱۳۶۴). مجموعه مقالات. بگوشش مهندخت معین: "حکمت اشراق و فرهنگ ایران". تهران معین،

ج ۱، ص.

۳۷۹-۴۵۸.

۱- ۱۲. کتاب چند جلدی با عنوانی عام و عنوانهایی خاص هر جلد

دورانت، ویل (۱۳۶۵). تاریخ تمدن. ج ۱: مشرق زمین: گاهواره تمدن. ترجمه احمد آرام و دیگران. تهران: سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی.

۱- ۱۳. ویرایش‌های بعدی کتاب

خانلری، پرویز (۱۳۶۵). تاریخ زبان فارسی. ویرایش ۲. تهران: نشر نو

۱- ۱۴. چاپ‌های بعدی کتاب

عظیمی، سیروس (۱۳۴۸). اصول روان‌شناسی عمومی. تهران: دهخدا. چاپ نهم (۱۳۶۶).

۱- ۱۵. چاپ‌های بعدی کتاب توسط ناشری دیگر

طوسی، بهرام [بی تا]. هنر نوشتن. رضایه: دانشکده کشاورزی و دامپروری. چاپ چهارم، تهران: مؤسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی، ۱۳۵۴.

۱-۱۶. اثری با پیشگفتار یا دیباچه ای از نویسنده دیگر

ماتهایم، کارل (۱۳۵۵). ایدئولوژی و اوتوبیا. ترجمه فریبرز مجیدی. دیباچه به قلم لویی ورث. تهران: دانشگاه تهران.

۱-۱۷. نقل در نقل

این شکل کتابشناختی دو صورت ممکن است داشته باشد:

الف. از قدیم به جدید

جوئز، سرهارفورد (۱۳۵۶). آخرین روزهای لطفلیخان زند. ترجمه هما ناطق. تهران: امیرکبیر. نقل در وره‌رام، غلامرضا (۱۳۶۶). تاریخ سیاسی و اجتماعی ایران در عصر زند. تهران: معین.

ب. از جدید به قدیم

وره‌رام، غلامرضا (۱۳۶۶). تاریخ سیاسی و اجتماعی ایران در عصر زند. تهران: معین. نقل از جوئز، سرهارفورد (۱۳۵۶). آخرین روزهای لطفلی خان زند. ترجمه هما ناطق. تهران: امیرکبیر.

۲. گزارش و مقاله سمینار

۱-۲. گزارش چاپ شده دارای مؤلف

نگهبان، عزت الله (۱۳۴۳). گزارش مقدماتی حفريات مارلیک "جغرافیایی تپه" هیات حفاری رورده‌بار ۴۱-۱۳۴۰. تهران: وزارت فرهنگ، اداره کل باستان شناسی.

۲-۲. گزارش چاپ شده بدون مؤلف

گزارش فعالیت‌های ایران در سال هزارویسصد و پنجاه (۱۳۵۱). تهران: شورای عالی فرهنگ و هنر.

۳-۲. گزارش چاپ نشده

"گزارشی از فعالیت دفتر تحقیقات و برنامه ریزی درسی پیرامون اصلاح و بازسازی کتاب های درسی سال ۱۳۶۰" (۱۳۶۰). تهران: (پلی کپی)

۲-۴. مقاله سمینار (چاپ شده)

حری، عباس (۱۳۶۶). "مصرف و تولید اطلاعات"، در سمینار نقش اطلاعات علمی و فنی در خدمت دفاع مقدس (۸ و ۱۹ خرداد ماه ۱۳۶۶). مجموعه مقالات و سخنرانی‌های ارائه شده. تهران: وزارت سپاه، معاونت صنایع خودکفایی ...

۲-۵. مقاله سمینار (چاپ نشده)

حری، عباس. "نقش خدمات اطلاعاتی در پیشرفت های فرهنگی" (بیرجند، ۱۱-۱۵ اردیبهشت ۱۳۶۵).

۳. مقاله نشریه یا مجموعه

۳-۱. مقاله روزنامه دارای مؤلف

زالی، محمدرضا (۱۳۶۱). "چگونه با بیماری یرقان مقابله کنیم؟" کیهان. ۱۷ شهریور.

- ۳-۲. مقاله روزنامه بدون مؤلف
"غنا خواستار همکاری خبری و فرهنگی با ایران شد". کیهان، ۸ تیر.
- ۳-۳. مقاله جمله دارای مؤلف
عماد خراسانی، نسریندخت (۱۳۶۸). "نقش کتابخانه در خدمت به توسعه کشاورزی ایران". زینون، ۸۸ فروردین: ص. ۱۸-۱۹-۴۹.
- ۳-۴. مقاله جمله بدون مؤلف
"بی‌اختیاری در ادرار بزرگسالان و اطفال" (۱۳۶۱). پزشک خانواده. ۲۳ اردیبهشت: ۶-۷.
- ۳-۵. نقد کتاب
شمیسا، سیروس (۱۳۶۴). "درباره سبک شناسی بهار". آینه. ۱-۳ فروردین - خرداد: ۸۸.
- ۳-۶. مقاله دایرةالمعارف (با امضاء)
جلالی مقدم، مسعود. "آسوریان". دایرةالمعارف بزرگ اسلامی. ج ۱، ص. ۳۶۶-۳۷۰.
- ۳-۷. مقاله دایرةالمعارف (بدون امضاء)
"کهنکشان". دایرةالمعارف فارسی، ج ۲، ص. ۲۳۲۸-۲۳۲۹.
- ۳-۸. مدخلی از یک فرهنگ
معین، محمد (بی تا). فرهنگ فارسی. ج ۳. ذیل "لباچه"
- ۳-۹. مقاله در مجموعه
باواکرتی، م (۱۳۶۹). "نقش کتابخانه های ملی در شبکه بین المللی اطلاع رسانی اسلامی". تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی، ص ۴۱-۵۷.
۴. پایان نامه
موسوی، شهر آذر (۱۳۶۶). "تحلیل استنادی مقالات سرگذشته نامه". پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
۵. مصاحبه
۱-۵. مصاحبه چاپ شده
"گفتگو با استاد کیوان سمیعی، پژوهنده آثار ادبی و عرفانی". کیهان فرهنگی. ۳ آبان ۱۳۶۵: ۳-۹.
- ۲-۵. مصاحبه چاپ نشده
میرهادی، توران (۱۳۶۸). شورای کتاب کودک، تهران. مصاحبه ۲۲ تیر.
۶. برنامه رادیویی
صدای جمهوری اسلامی ایران "راه شب". ۱۷ فروردین ۱۳۷۰.
۷. برنامه تلویزیونی
سیمای جمهوری اسلامی ایران. "دیدنیها". شبکه ۲. ۷/۳/۷۸.
- : شیوه مآخذنویسی منابع الکترونیکی و اینترنتی (حری، عباس. شیوه نگارش علمی ...)

۱. صفحه فشرده یا CD-Rom

پس از ثبت اطلاعات کتابشناختی متن بدست آمده از روی CD به همان شیوه هایی که در ضمیمه ۱ ذکر شد در علامت قلاب [ ] عبارت صفحه فشرده ذکر می شود مانند: [صفحه فشرده]
اگر اثر حاصله از روی یک پایگاه اطلاعاتی درج شده بر روی CD بدست آمده بود پس از ثبت اطلاعات کتابشناختی آن در [ ] نام پایگاه اطلاعاتی نوشته می شود مانند: [پایگاه اطلاعاتی نماید]

۲. اینترنت

1. American psychological Association

International civil organization, " convention on international civil aviation ",
1996 [on- line]. Available: <http://www.me.titech.ac.j>

فهرست پژوهشهای انجام شده در ایران و مأخذ فارسی

۱. افشار، مینا (۱۳۷۳). بررسی و مقایسه استنادهای پایان نامه های کارشناسی ارشد پرستاری سه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی ایران، شیراز و اصفهان طی سالهای ۱۳۷۳-۱۳۷۰. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی تهران.
۲. انصافی، سکینه. (۱۳۷۸). بررسی میزان مشارکت ایرانیان در پایگاه اطلاعاتی sci در زمینه علوم پایه طی سالهای ۱۹۹۳-۱۹۹۷. مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران. طرح پژوهشی. تهران.
۳. بنی هاشمی، میترا (۱۳۶۴). تجزیه و تحلیل استنادهای مقالات در برخی نشریات ادواری پزشکی فارسی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه علوم پایه پزشکی ایران. تهران.
۴. پورشریاف، الهه (۱۳۷۵). تحلیل استنادی مأخذ پایان نامه های فارغ التحصیلان دانشکده علوم پایه دانشگاه تربیت مدرس در سالهای ۱۳۷۴-۱۳۷۷. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس. تهران.
۵. جاهد، حسن (۱۳۷۳). تحلیل استنادی مأخذ پایان نامه های دوره دکتری عمومی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی شهید بهشتی در سالهای ۷۲-۱۳۸۰. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی ایران. تهران.
۶. فخاری، حبیب الله (۱۳۷۳). بررسی استنادهای پایان نامه های فارغ التحصیلان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران در سالهای ۷۰-۵۷. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری، دانشگاه علوم پزشکی ایران. تهران.
۷. صدیقی، مهری. " تحلیل استنادی مأخذ پایان نامه های فارغ التحصیلان حوزه علوم زمین موجود در مرکز اطلاعات مدارک علمی ایران ". فصلنامه علوم اطلاع رسانی، ۱۷ (۲ و ۱) پائیز و زمستان ۱۳۸۰، ص ۳۰-۴۱.
۸. خسروی تاج (۱۳۷۷). حمیدرضا. تحلیل استنادی مأخذ پایان نامه های فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه اصفهان در سالهای ۱۳۶۶-۱۳۷۴. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی. تهران.
۹. رویایی، حمیدرضا (۱۳۷۶). تحلیل استنادی پایان نامه های دکترای علوم انسانی دانشگاههای تربیت مدرس و آزاد اسلامی در رشته های مختلف علوم انسانی سال ۱۳۷۵-۱۳۷۰. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۶. تهران.

۱۰. سبکتکین، نادر (۱۳۷۴). تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های دکترای حرفه‌ای دامپزشکی از نظر استناد به پایان‌نامه‌های همین رشته. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس. تهران
۱۱. حرّی، عباس (۱۳۷۸). آئین نگارش علمی، تهران: هیأت‌اعضای کتابخانه عمومی کشور، دبیرخانه.
۱۲. صدیق بهزادی، ماندانا (۱۳۷۹). چکیده پایان‌نامه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
۱۳. قزلی، لادن. "تحلیل استنادی طرحهای پژوهشی دانشگاههای فردوسی مشهد در دو حوزه علوم انسانی/ اجتماعی و علوم پایه کشاورزی". کتابداری و اطلاع‌رسانی: فصلنامه علمی ترویجی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی. جلد ۵ شماره ۴ زمستان ۱۳۸۱. ص ۳۵-۵۰
۱۴. حرّی، عباس (۱۳۷۸). مروری بر اطلاعات و اطلاع‌رسانی تهران، نشر کتابخانه... ص
۱۵. مرادی، نورالله (۱۳۷۲). مرجع‌شناسی: شناخت خدمات و کتابهای مرجع. تهران: معاصر.
۱۶. عصاره، فریده (۱۳۷۷). "تحلیل استنادی". فصل‌نامه کتاب. پاییز و زمستان (۳-۴) ص ۳۵-۳۶

فهرست پژوهشهای انجام شده در خارج از ایران

1. kumar, Narendra(1984). " citation study as a tool for evaluation of journal collection use: A case study ". *Journal of library and Information science*. 9(1), pp. 48 -64
2. Biradar, B.S. and S.L sangan(1990). " pattern of information use by Indian surgical scientists: A citation study ". *Annals of library Science and Documentation*, 37(4), pp. 133 -142.
3. Dykeman, Amy(1994), " An approach to assessing the impact of diminishing resources on scientific research ". *library Acquisitions: practice & theory*, 18(2), pp. 137 -140.
4. verner, Dima,(1996). " The Astrophysical. Journal letters: litation Analysis ". *Astrophysical Journal letters 1996*. [available: <http://www.pa.uky.edu>]
5. Gooden, Angela M, (2001). " citation Analysis of chemistry Doctoral Dissertation: An ohio state university case study ". *Science and Technology librarianship*, Fall [Avalable: <http://www.uc.edu>]
6. Edwards, S(1999). " citation analysis as a collection development tool: a bibliometric study of polymer science theses and dissertation ". *Serials Review* 25(1): 11 -20.
7. lee, wade M.(2003). " publication trends of doctoral students in three fields from 1965 - 1995" *Journal of the American Society for Information Science*, 51(2): 139 -44
8. Ramesh, L.R.C.V. , Nagaraju, A.v.s. s,(2000) " citation Analysis of Indian Journal of Information, library and Society ". *Indian Journal of Information, library and Society* 13(3 -4): pp. 171 - 179. [Avalable:
9. Sylvia, Margaret and Ilesher, Marcella (1995). " what Journals do graduate students needs? : A citation analysis of thesis reference ". *college and Research libraries*, 56(4), pp.313 -318
10. Pierre, Jean and Herubel, V.M (1991) " philosophy dissertation bibliographies and citation in serials evaluation ". *The serial libraries*. 20(2 -3) p. 65 -73

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل

فرم اشتراک فصلنامه تخصصی فقه و مبانی حقوق

مشخصات مشترک

نام: ..... نام خانوادگی: .....

نام سازمان (اشخاص حقوقی): .....

نشانی: .....

کد پستی: ..... صندوق پستی: .....

شماره تلفن: ..... نشانی الکترونیکی: .....

شماره‌های مورد نیاز: .....

بهای اشتراک هر شماره (با احتساب هزینه پستی) ۲۰/۰۰۰ ریال (۵۶۴۰ بانک ملی مرکزی - شعبه بابل) ضمناً به اطلاع علاقه مندان می‌رساند تعدادی از انتشارات مربوط به گذشته و پاره‌ای دیگر از انتشارات دانشکده موجود می‌باشد، در صورت نیاز می‌توانید با حوزه معاونت پژوهشی مکاتبه فرمائید.

فهرست کتابهای موجود انتشارات دانشگاه:

ردیف	عنوان کتاب	موضوع	نویسنده	تاریخ چاپ	انتشارات
۱	آموزش قرآن مجید و علم تجوید	قرآنی	حاج حسن قلی‌پور	پاییز ۱۳۷۶	چاپخانه توحید
۲	کتاب فقه و فقهها	فقهی	دکتر محمدجعفر مرندی	آذر ۱۳۷۴	// آدروش
۳	پژوهشنامه علمی - فرهنگی	پژوهشی	دانشگاه آزاد اسلامی بابل	زمستان ۱۳۷۲	// توحید
۴	پژوهشنامه علمی - فرهنگی	پژوهشی	حوزه معاونت پژوهشی	زمستان ۱۳۷۵	// توحید
۵	زندگی نامه محقق کرکی	فقهی	دکتر محمدجعفر مرندی	پاییز ۱۳۷۵	// رضایی
۶	فصلنامه علمی - پژوهشی (داخلی)	پژوهشی	حوزه معاونت پژوهشی	بهار ۱۳۷۷	// مبعث
۷	فصلنامه علمی - پژوهشی	پژوهشی	//	تابستان ۱۳۷۷	// مبعث
۸	سیمای دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل	مرئی واحد بابل	اردشیر فهام	بهار ۱۳۷۸	// مبعث
۹	فصلنامه علمی - پژوهشی (داخلی)	پژوهشی	حوزه معاونت پژوهشی	بهار ۱۳۷۸	انتشارات واحد
۱۰	فصلنامه علمی - پژوهشی (داخلی)	پژوهشی	//	بهار ۱۳۷۹	// مبعث
۱۱	فصلنامه واحد بابل (داخلی)	پژوهشی	//	بهار ۱۳۸۰	// مبعث
۱۲	مجموعه مقالات اسلامی شدن دانشگاه	مباحث اسلامی	دانشگاه آزاد بابل	۱۳۷۴	// دانشگاه
۱۳	سلول	پزشکی	مجید علی‌پور	پاییز ۱۳۸۱	// مبعث
۱۴	فصلنامه واحد بابل	پژوهشی	حوزه معاونت پژوهشی	بهار ۱۳۸۱	// دانشگاه
۱۵	ریاضیات و کاربرد آن در مدیریت ۲	علوم پایه	سیداحمد حسن‌پور	بهار ۱۳۸۲	// مبعث
۱۶	مجموع مقالات اولین همایش‌های بیمارهای دام و طیور	پژوهشی	حوزه معاونت پژوهشی	۱۳۸۳	// مبعث
۱۷	مجموع مقالات همایش کنفرانسی اطلاعات	پژوهشی	حوزه پژوهشی	۱۳۸۳	// مبعث
۱۸	مجله تخصصی فقه و مبانی حقوق پیش شماره ۱	//	//	۱۳۸۳	// مبعث
۱۹	اصول روشهای صید آبیان	شیلات	محمود اسداللهی	۱۳۸۳	// مبعث
۲۰	مجله تخصصی فقه و مبانی حقوق پیش شماره ۲	//	حوزه پژوهشی	۱۳۸۴	// مبعث

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی